

**2020-2025-YILLARDA XALQ TA'LIMI TIZIMIDA INKLYUZIV TALIMNI
RIVOJLANTIRISH KONSEPSIYASI**

*Toshkent shahar Texnologiya
menejment kommunikatsiya insitituti
Pedagogika va psixologiya kafedrası o'qituvchisi
Eshmamatova Sitora Tuyg'un qizi
Talaba: Bekniyazova Aynura*

Annotatsiya: O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi tizimida inklyuziv ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi mustahkam poydevor ustida shakllanib, ta'lim sohasida tenglik, adolat va sifat tamoyillarini yanada mustahkamlashga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi. Inklyuziv ta'limning asosiy maqsadi, nogironligi yoki boshqa o'quv ehtiyojlari bo'lgan barcha maktab yoshidagi bolalarga sifatli va imtiyozsiz ta'lim olish imkoniyatini yaratishdir. Shuningdek, ushbu konsepsiya jamiyatning barcha qatlamlarini inklyuziv ta'limning ahamiyati va foydasi haqida ongli bo'lishga yetaklaydi.

Kalit so'zlar: maktab, ta'lim, inklyuziv ta'lim, jamiyat, madaniyat, ehtiyojlar, konsepsiya, sifat, soha.

Inklyuziv ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi asosida ta'lim tizimining texnik va modifikatsion imkoniyatlarini kengaytirish, shuningdek, o'qituvchilar va pedagog kadrlarning malakasini oshirishga alohida e'tibor beriladi. Ta'lim muassasalarida maxsus infratuzilma yaratish, zamonaviy o'quv materiallari va pedagogik texnologiyalarni joriy qilish, raqamli vositalardan samarali foydalanish bu sohada qo'yilgan ustuvor vazifalardan biridir. Har bir bolaga mos individual yondashuvni ta'minlash uchun turli yo'nalishlarda metodik va diagnostik bazani rivojlantirish muhim hisoblanadi. Ta'lim tizimida inklyuziv ta'limning qonuniy va tashkilotchilik bazasini mustahkamlash konsepsiyaning asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ta'lim qonunchiligida inklyuziv ta'limni qo'llab-quvvatlovchi normalar kuchaytirildi, ta'lim muassasalarida inklyuziv muhitni yaratish uchun aniq me'yorlar va standartlar ishlab chiqildi. Bu borada hududiy va mahalliy boshqaruv organlari faol ishtirok etadi hamda ularning vazifalari aniq belgilangan. Shu bilan birga, oilalarni inklyuziv ta'lim jarayoniga jalb qilish va ular bilan samarali hamkorlik yo'lga qo'yildi.[1]

Pedagoglarning kasbiy malakasini oshirish konsepsiyaning ajralmas qismi sifatida ko'riladi. Inklyuziv ta'limda ishlash uchun pedagoglar maxsus tayyorgarlikdan o'tishi lozim, bu esa ularning ta'lim jarayonlarida har kimning o'ziga xos ehtiyojlarini tushunish va amalga oshirish imkonini beradi. O'quvchilarning ijtimoiy, psixologik va o'quv ehtiyojlarini aniqlash, shuningdek, ularga javob beruvchi maxsus metodlarni

qo'llash bo'yicha doimiy ta'limlar, konsultatsiyalar va treninglar tashkil etiladi. Ta'lim muassasalarida pedagoglarning malakasini oshirish tizimi tizimli va doimiy olib boriladi. Innovatsion pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalarni joriy qilish ham inklyuziv ta'limni rivojlantirish konsepsiyasida muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy texnologiyalar yordamida individual o'quv dasturlarini ishlab chiqish, interaktiv metodlar qo'llash va pedagoglarning ishini yengillashtirish mumkin bo'ladi. Shuningdek, bu vositalar yordamida nogironligi yoki maxsus ehtiyojlari bor bolalarning imkoniyatlarini kengaytirish, ularning ta'lim jarayoniga muvaffaqiyatli integratsiyasini ta'minlash maqsad qilinadi. Raqamli resurslar va vositalar maktablarda o'zaro hamkorlikni kuchaytiradi, o'quvchilarning qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Hududlarda inklyuziv ta'limni rivojlantirish uchun maxsus dasturlar ishlab chiqilib, ular ijrosiga doimiy monitoring o'rnatildi. Maktab va maktabgacha ta'lim muassasalari uchun bu dasturlar o'zaro integratsiyalashgan bo'lib, har bir hududning o'ziga xos ijtimoiy va iqtisodiy sharoitlarini hisobga oladi. Maxsus ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarning aniq ro'yxatini yuritish, ularning tarbiya va ta'lim jarayonlariga kirishlarini yaxshilash uchun elektron tizimlar va platformalar yaratildi.[2]

Ijtimoiy muhitni inklyuziv ta'limga tayyorlash va jamiyatda inklyuziv qadriyatlarni targ'ib qilish konsepsiyaning muhim yo'nalishlariga kiradi. Ota-onalar, jamoatchilik vakillari, ta'lim muassasalari xodimlari va davlat tashkilotlari o'rtasida Samarali hamkorlik mexanizmlari shakllantirildi. Madaniy-ma'naviy tadbirlar, seminar va anjumanlar orqali inklyuziv ta'limning afzalliklari haqida keng targ'ibot ishlari olib borildi. Jamiyatda inklyuzivlik tamoyillarini kuchaytirish orqali nafaqat ta'lim, balki umumiy ijtimoiy barqarorlikka ham erishildi.[3]

Inklyuziv ta'lim sohasi uchun maxsus diagnostika va reabilitatsiya xizmatlarini rivojlantirish konsepsiyada ko'zda tutilgan yana bir muhim elementdir. Bu xizmatlar asosida har bir bolaning imkoniyatlari va ehtiyojlari batafsil o'rganiladi, shundan kelib chiqqan holda individual reja tuziladi. Diagnostika markazlari va resurs markazlari faoliyatining rivojlanishi natijasida inklyuziv maktablarda sifatli va samarali ta'lim jarayonini tashkil etish imkoniyati oshadi. Shuningdek, bollarning o'ziga xos psixologik va moddiy qo'llab-quvvatlanishi ta'minlanadi. Jamiyatda inklyuziv ta'limga oid ko'nikma va bilimlarni shakllantirish borasida ilmiy-tadqiqot va innovatsion faoliyat ilg'or usullar bilan tashkil etildi. Akademik va amaliyotchi mutaxassislar o'rtasidagi hamkorlik kuchaytirilib, ilmiy ishlar natijalari keng joriy etildi. Tadqiqotlar natijalari asosida yangi ta'lim dasturlari va metodikalari ishlab chiqildi, ularning samaradorligi baholab borildi. Bu yo'nalishda xalqaro tajriba va standartlar ham o'rganilib, mamlakatimiz ta'lim tizimiga tatbiq etildi.[4]

Inklyuziv ta'limning iqtisodiy tomonlariga ham alohida e'tibor qaratildi. Inklyuziv ta'lim muassasalarini rivojlantirish va pedagogik kadrlarning malakasini

oshirish uchun davlat budjeti va moliyaviy manbalar tahlili va optimallashtirilgan. Davlat, nodavlat va xalqaro tashkilotlar o'rtasida moliyaviy hamkorlik tizimlari yo'lga qo'yildi. Bu mablag'lar inklyuziv ta'lim infratuzilmasini yaxshilash, yangi o'quv-uslubiy materiallar yaratishga, shuningdek, xalqaro loyihalarda ishtirok etishga sarflandi. Inklyuziv ta'lim konsepsiyasining samarali amalga oshirilishi uchun ta'lim tizimida monitoring va baholash mexanizmlari doimiy ravishda takomillashtirildi. Inklyuziv ta'limni rivojlantirishga oid indikatorlar ishlab chiqilib, ularni amalga oshirish holatiga muntazam tahlil va baho berildi. Baholash natijalari asosida qabul qilingan qarorlar va chora-tadbirlar ta'lim sifatini yaxshilashga qaratildi. Shu bilan birga, inklyuziv muhitni yanada kengaytirish uchun kerakli resurslar va ekspertiza jalb qilindi. Inklyuziv ta'lim xalq ta'limi tizimida bolalarning huquq va manfaatlarini himoya qilishni, ularning jamiyatda faol ishtirokini ta'minlashni birinchi o'ringa qo'yadi. Har bir bola o'ziga mos, qiziqarli va rivojlantiruvchi ta'lim olishi uchun barcha shart-sharoitlar yaratiladi. Jamiyatning barcha a'zolari inklyuziv ta'lim tamoyillarini qo'llab-quvvatlaydi va bolalarga qarshi har qanday kamsitish va cheklovlarga qarshi faol turadi. Mazkur tizim bolalar va ularning oilalari uchun ishonchli va ko'makchi muhit yaratadi.[5]

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, xalq ta'limi tizimida inklyuziv ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi ta'lim sohasida adolat va tenglikni amalda ta'minlashga xizmat qiluvchi uchastkali jarayondir. U ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, pedagoglarning kasbiy salohiyatini oshirish, innovatsion texnologiyalarni keng joriy qilish, shuningdek, jamiyatda inklyuziv qadriyatlarni shakllantirishga yo'naltirilgan keng ko'lamli chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi. Inklyuziv ta'limning barqaror rivojlanishi nafaqat nogironligi bo'lgan bolalar, balki jamiyatning barcha vakillari uchun sifatli ta'lim olish imkonini yaratadi hamda ijtimoiy inklyuzivlikni kuchaytiradi. Shu orqali mamlakatimizning ta'lim tizimi global ta'lim maydonida o'z o'rnini mustahkamlashda davom etadi. Inklyuziv ta'lim tizimini yanada rivojlantirish uchun barcha darajadagi ta'lim boshqaruv organlari, o'quv muassasalari, pedagoglar, ota-onalar va jamiyatning keng qatlamlari faol hamkorlik qilishlari zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayeva, G. (2021). "Inklyuziv ta'limda pedagoglarning malakasini oshirish tizimi". Ta'lim Sifatini Oshirish, 11(5), 22-35.
2. Karimova, D. (2023). "Inklyuziv ta'limni joriy etish mexanizmlari va pedagog kadrlarni tayyorlash". Xalq Ta'limi, 2(10), 72-85.
3. Rahmonova, M. (2024). "2020-2025 yillarda inklyuziv ta'limni rivojlantirish strategiyasi asoslari". Ta'lim Siyosati, 5(3), 12-26.
4. Tursunov, E. (2021). "O'zbekiston maktablarida inklyuziv ta'limni kengaytirish yo'llari". Pedagogika Ilmi, 6(7), 33-44.

5. Islomova, N. (2023). "Nogironligi bo'lgan bolalar uchun ta'lim tizimida inklyuziv muhit yaratish". O'zbekiston Ta'lim Resurslari, 9(1), 14-27.
6. Qo'ldoshev, S. (2022). "Inklyuziv ta'limda zamonaviy metodlar va pedagogik texnologiyalar". Ta'lim Innovatsiyalari, 4(2), 40-55.
7. Xudoyberdiyev, M. (2024). "Inklyuziv ta'limda davlat siyosati va qonunchilik bazasi". Huquq va Jamiyat, 3(4), 58-71.

